

NYÉKI-KÖRÖSY, Maria: Les documents sonores : Précis de discothéconomie.- München : Saur, 1987.- 379 p. : ill.

**A hangzó dokumentumok.
A hanglemezgyűjtemények kézikönyve**

A szerző, aki vezető tagja az *IAML (International Assotiation of Music Libraries)* közművelődési könyvtári szekciójának, gyakorló zenei könyvtáros, és eszakterület oktatója is. E kétfajta megközelítési mód végigvonul könyvében is. Az alcímében is kézikönyvnek nevezett mű, alapos ismereteket nyújtó tankönyv is. Tehát egyaránt használhatják a különböző zenei gyűjteményekben dolgozó könyvtárosok, hogy mindennapi munkájukban eligazítsa őket, és a témakörrel ismerkedni vágyó tanulók.

A könyv tizenkét fejezetre oszlik, ezeket követi a bibliográfia és a mutatók. A fejezetek a következők: *A hangzó anyag definíciója, A hangrögzítés története, A mágneses rögzítés története, A zenei gyűjtemények és a hanglemezgyűjtemények különböző fajtái, történetük és működésük Franciaországban és külföldön, Zenei diszkográfiák, A hangfelvételek szerzeményezése és kezelése a zenei és a hanglemezgyűjteményekben, A hangfelvételek katalogizálása, a katalógusok, A hangzóanyagok szolgáltatása, Lemezipar és lemezkiadás, A hangközvetítő berendezések ipara, A hangfelvételek jogi szabályozása, Szociológiai vázlat a francia zenei életéről.* A felsorolás jelzi azt az átfogó igényt, hogy egy kiadvány keretében mindarról szó essék, ami a választott témához tartozik, azzal valamiféle kapcsolatban van. S ha elfogadjuk azt a kiinduló pontot, hogy nem a zenei gyűjtemények, hanem a hangzó dokumentumok kézikönyvét kívánta megírni a szerző - kihagyva így a kottákat, a zenei könyveket, folyóiratokat, stb. stb. - akkor már most le kell szögeznünk, hogy feladatát körültekintően teljesítette. A kiadvány valóban az alapoktól kiindulva jut el az éppen csak érintőleges kérdésekig. Tehát tárgyalja azokat a tárgyköröket, amelyek ismerete nélkülözhetetlen ezen a területen, de azokat is, amelyeknek a tudása nem alapvető, de ismeretük mégis kamatoztatható.

Ebből a szempontból három részre osztható a könyv. Az első a témához éppen csak kapcsolódó fejezetek, amelyek hiánya nem tenné kevésbé fontossá a könyvet, meglétük azonban gazdagítja. Ezek a technikai berendezésekkel, a különböző hangrögzítő technikákkal foglalkozó fejezetek, vagy a lemezipar kialakulását és munkáját tárgyaló írásrész. A második rész az auditív dokumentumok könyvtártanához szorosan kapcsolódó közleményekből áll. Ezek közül ki kell emelnünk - fontosságuk miatt - a hangfelvételek jogi

szabályozásával és a francia zenei élet szociológiájával foglalkozó fejezeteket. Jogi probléma ugyanis ezekben a könyvtárakban, gyűjteményekben, ahol az elsődleges dokumentum nem a könyv, hanem a hangfelvétel, jóval nagyobb számban fordul elő, hiszen a könyvek és a könyvjellegű dokumentumok használatának és kezelésének jogi szabályozása már régóta rendezett, legfeljebb egy-egy új, megválaszolendő kérdés merül csak fel. A tárgyaló gyűjtemények azonban egyrészt még nem léteznek olyan régóta, hogy gyakorlatuk minden területen szabályozott legyen, másrészt olyan dokumentumokkal dolgoznak, amelyeknek szolgáltatása igen sok megoldatlan jogi kérdést rejt magában. Gondoljunk a dokumentumok kölcsönzésével, másolásával kapcsolatos nem mindig egyértelmű rendelkezésekre, arra az alapvető ellentétre, amely a gyártó cégek és a szolgáltató könyvtárak között jön létre, hiszen minél többször kölcsönöznek egy hanglemezt például egy könyvtárból, annál kevesebbszer veszik azt meg, tehát a kereskedelmi haszon és a könyvtárak érdekei bizonyos szempontból ellentétesek. De a jogi szabályozatlanság akadályozza bizonyos szempontból a könyvtárközi kölcsönzés gördülékenységét is, és általában a szolgáltatások teljes egyenrangúságát a könyvek szolgáltatásával.

A zenei élet szociológiájával foglalkozó fejezetből ki kell emelni a tárgyalás módszerét, a szociológiai megközelítést. Jól ismert tény, hogy korszerű könyvtári ellátást csak akkor lehet kialakítani és megszervezni, ha olvasói igénykutatás előzi meg. Az igénykutatást pedig akkor lehet megfelelőképpen értékelni és felhasználni, ha szociológiai vizsgálódásokba ágyazzuk. Ez a fajta megközelítési mód a zenei gyűjteményekben még nem általános, ezért mindenképpen fontos felhívni rá a figyelmet. Ennek a kérdéskörnek a megismerése ahhoz is hozzáegítheti az e gyűjteményekben dolgozókat, hogy a lektűr kontra értékes irodalmi alkotások analógiájára létező könnyűzene és komolyzene ellentétében megkönnyítsék a szerzeményező és a szolgáltató könyvtáros munkáját.

A könyv harmadik részében a hangzó gyűjteményeket ismerteti a szerző - mind Európából, mind az Egyesült Államokból - és megismerteti a gyűjtemények könyvtártanával az olvasót. Kétségtelenül ezek a könyv leglényegesebb fejezetei. Márcsak azért is, mert Franciaország ilyen típusú intézményeiről eddig még a szakirodalomban nem olvashattunk, ilyen átfogó munka erről a területről még nem készült, miközben jól ismerhetjük már az angol, amerikai, német zenei könyvtárosságról írott szakirodalmat. Joggal írhatta a szerző, hogy könyvével úttörő feladatot teljesített.

A zenei gyűjteményeket - mind a franciákat, mind a külföldieket - három csoportba osztva tárgyalja: nemzeti gyűjtemény, tudományos és szakgyűjtemények és a közművelődési könyvtárak gyűjteményei. Ez a fejezet formailag olyan mint egy címjegyzék, de annál sokkal több adatot közöl egy-egy intézetről. Megadja a gyűjtemények alapításának évét, megjelöli gyűjtőkörüket, állományuk nagyságát, s bizonyos esetekben - a forgalom nagyságát is. Ugyanakkor nyomon követhető valamiféle esetlegesség is az adatok meglétében, érződik, hogy nem egységes kérdőívre beérkezett válaszok alapján közli az adatokat, hanem szórólapok, ismertetőik és személyes információk alapján. Ennek ellenére igen információgazdag, és mindenképpen ad egy egységes, átfogó képet az ismert és kevésbé ismert hangfelvétel-gyűjteményekről. A csoportosítás metodikája pedig - országonként ismerteti a különböző típusú gyűjteményeket - alkalmas arra, hogy képet kapjunk egy-egy ország gyűjteményeinek összességéről.

Történetiség és a gyakorlati tudnivalók ötvöződnek a diszkográfiákat tárgyaló fejezetben. A retrospektív diszkográfiák jelenléte ugyanis alapvető fontosságú egy tudo-

mányos gyűjteményben, de történeti és információs értéke van a közművelődési gyűjtemények számára. A kurrens diszkográfiák ismerete nélkül viszont mindenki számára lehetetlen a tervszerű szerzeményezés. (A szerző felsorolja mind a nemzeti bibliográfiák idevonatkozó részeit, mind a kereskedelmi katalógusokat, mind a zenei folyóiratok diszkográfiákat tartalmazó fejezeteit is.) A diszkográfiákat - és ez is segíti a gyakorlati használhatóságot - szakterületek szerint tárgyalja: népzenei, jazz, rock, gyermek, stb.

A könyvtártani feladatok közül a szerzeményezés mellett tárgyalja a könyv a dokumentumok megrendelésének és állományba vételének technikai kérdéseit és a dokumentumok feltárását is. Ezeket a fejezeteket a francia gyakorlat megismerése teszi érdekessé, de a szolgáltatásról írottakat érdemes az itthoni gyakorlatban is alkalmazni.

Miután a gyűjtemények munkájának milyenségét alapvetően a könyvtáros, a gyűjtemény kezelőjének személyisége, szakmai felkészültsége határozza meg, hangsúlyosan szól a szerző ezekről a kérdésekről is. Hitet tesz a kettős képzettség fontossága mellett. Tehát a gyűjteményekben olyan könyvtárosok kellene, akiknek zenei képzettségük is van, illetve olyan zenészek, akik megszerezték a könyvtárosi ismereteket.

A könyv utolsó fejezetét alkotó irodalomjegyzéket a témák sokrétűségéhez képest kissé szegényesnek tartom. Feltehetően több alapvető munkát is fellehetett volna sorolni, amelyek inspirálták a könyv megszületését. A mű nyelvezetéről azért érdemes szólni, mert egy manapság jellemző tendenciára világít rá, arra ugyanis, hogy fontos, alapvető könyvtári szakmai ismereteket tárgyaló szerzők nem elégszenek meg azzal, hogy egy szakma számára a szakmáról írnak, hanem a „tudományosság felé kacsintgatva nyelvezetükben „tudományoskodnak”, és ezzel csak azt érik el, hogy közérthető kérdésekről nehezkesebben szóljanak, jóllehet a világos gondolatvezetés legpontosabb tükrre a világos nyelvezet. Ez, a stílust érintő megjegyzés azonban semmit nem von le abból a tényből, hogy fontos, lényeges könyv íródott a hangfelvételekkel foglalkozó könyvtárosok számára.

SKALICZKI Judit